

Верхоглядова Н. И.

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

Радамовская И. В.

Институт предпринимательства «Стратегия»

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОУСТОЙЧИВОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье исследованы условия функционирования предприятий строительного комплекса Украины. Доказана необходимость осуществления оценки конкурентоспособности строительных предприятий. Предложена методика проведения оценки конкурентоустойчивости строительных предприятий на оперативном, тактическом и стратегическом уровнях.

Ключевые слова: конкуренция, эффективность функционирования, конкурентоспособность, устойчивость, конкурентоустойчивость, методика оценки.

Verchoglyadova N. I.

Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture

Radamovskaya I. V.

Institute for entrepreneurship «Strategy»

METHODS OF ASSESSING THE COMPETITIVE-STABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Summary

The paper investigates the conditions of functioning of the Ukrainian enterprises building complex. The necessity of assessing competitive-stability of construction enterprises is proved. The method of assessing competitive-stability of construction companies at the operational, tactical and strategic levels is offered.

Key words: competition, operational efficiency, competitiveness, sustainability, competitive-stability, the method of assessing.

УДК 658.562

Вініченко О. М.

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

КЛАСИФІКАЦІЯ І СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Розмежовані поняття форми та види контролю. Удосконалена класифікація видів контролю. Запропоновано застосування в науковому обігу понять «статичний» і «динамічний» контроль.

Ключові слова: контроль, види контролю, форми контролю, підприємство, класифікація.

Постановка проблеми. Кожне підприємство, установа, організація функціонують для досягнення визначеної мети. Цілеспрямована діяльність підприємства потребує ефективного управління. Однією з функцій управління є контроль. Головне завдання контролю – це вивчення фактичного стану, оцінка ризиків, визначення відхилень, корегування та націлювання роботи підприємства на досягнення визначеної мети.

Дослідження теоретичних аспектів та удосконалення практичного застосування контролю є вельми актуальними питаннями сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі контролю суб'єктів господарювання приділяється багато уваги. Це актуальне питання, яке досліджується багатьма вченими та практиками, такими як В. Т. Александров, Ф. Ф. Бутинець, П. К. Германчук, Л. В. Дікань, І. К. Дрозд, Л. П. Кулаковська, В. М. Мурашко, О. В. Мурашко, О. І. Назарчук, Н. І. Рубан, І. Б. Стефанюк, Б. Ф. Усач та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження контролю, постає дискусійне питання, що таке форми та види контролю. На жаль, досі остається невизначеним остаточно що

є формою, а що є видом контролю. Так, одні й ті самі класифікаційні категорії контролю одними вченими визначаються за форми контролю, іншими за види. Таким чином, постає питання уніфікації форм і видів контролю.

Метою даної статті є дослідження форм і видів контролю, визначення нових видів контролю та удосконалення їх класифікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. В окремих інформаційних джерелах під видами контролю розуміють контроль за суб'єктами: державний, муніципальний, незалежний, власника. А форми контролю поділяють: за періодичністю здійснення (попередній, поточний, наступний), за джерелами інформації (документальний, фактичний), за способом здійснення (ревізія, аудит, тематична перевірка тощо) [4].

На думку інших, класифікація контролю за видами здійснюється за різними критеріями і розрізняється тільки за видами [5; 12].

Існує думка що контроль розрізняється за видами та формами і методами його проведення [15].

Германчук П.К., Стефанюк І.Б., Рубан Н.І., Александров В.Т., Назарчук О.І. у книзі «Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит» визначають такі види фінансового контролю, як: за-

лежно від суб'єкта – державний, муніципальний, господарський, громадський; залежно від часу здійснення – попередній, поточний, наступний. Під формою державного фінансового контролю розуміють спосіб організації контрольних дій, спрямованих на виконання функцій контролю. Таким чином, до форм контролю належать: стандартизація, ідентифікація, ліцензування, експертиза, аудит, тематична перевірка, ревізія, моніторинг [1].

У своїй науковій статті «Класифікація економічного контролю та шляхи її вдосконалення» Дрозд І. К. цитує Бутенца Ф. Ф. щодо розмежування понять «форми» і «види» контролю. На його думку, відповідний вид контролю може бути організований у різних формах та різними методами [3].

Так, наприклад, Рогозян Л. Є., Вахлакова В. В. вважають ревізію однією з найважливіших форм контролю. Деякі вчені визначають ревізію як один із методів контролю, інші вважають її видом контролю. Професор Н.Г. Белов робить висновок, що ревізія є не тільки елементом методу, а й важливою формою економічного контролю [11].

Усач Б.Ф. зазначає, що до організаційних форм фінансово-господарського контролю відносять державний, муніципальний, незалежний

та контроль власника. А за формами здійснення фінансовий контроль поділяється на попередній, поточний, наступний, документальний, фактичний, превентивні контрольні перевірки тощо [13].

Дікань Л. В. визначає за організаційні форми економічного контролю державний, муніципальний, незалежний та контроль власника. Одночасно визначає їх за види контролю, класифікаційною ознакою яких є статус здійснення [2].

Таким чином, можна сказати, що по зазначеному нами питанню існує майже стільки думок, скільки є вчених, які займаються дослідженням контролю, зокрема його класифікацією.

Для упорядкування цього питання спочатку необхідно визначити що є формою, а що є видом.

Форма, відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови», – це тип, будова, спосіб організації чого-небудь [14, с. 1328]. Таке саме визначення дає «Великий тлумачний словник російської мови».

Вид – це «...різновид у ряді предметів, явищ... підрозділ, що об'єднує ряд предметів, явищ за спільними ознаками...» [14, с. 92].

Опираючись на вищесказане, слід визначити, що форма контролю – це спосіб організації контролю, тобто хто і яким чином здійснює контроль.

Організаторами контролю виступає держава в особі владних органів, муніципалітет в особі депутатських комісій, власники підприємств в особі ревізійних комісій і внутрішніх структурних підрозділів, незалежні контролюючі структури, діяльність яких визначається законодавчо. Відповідно, до форм контролю слід відносити державний, муніципальний, незалежний та контроль власника.

Виходячи з того, що вид – це предмети або явища, об'єднані певним критерієм, то під видом контролю можна розуміти певні категорії, які мають контрольну спрямованість та об'єднуючий критерій, що визначає їх характеристику.

Узагальнюючи думку фахівців щодо видів контролю, необхідно дати їх класифікаційну характеристику. У сучасній науковій літературі види контролю виділяють за різними критеріями (рис. 1).

За суб'єктами контроль поділяється на:

- внутрішній – це контроль у межах однієї організації або системи, який здійснюється їх спеціалізованими структурними підрозділами і штатними працівниками. Внутрішній контроль поділяється на внутрішньосистемний та внутрішньогосподарський. Внутрішньосистемний контроль здійснюється органами, яким підпорядковано підприємство, що підлягає контролю, на пра-

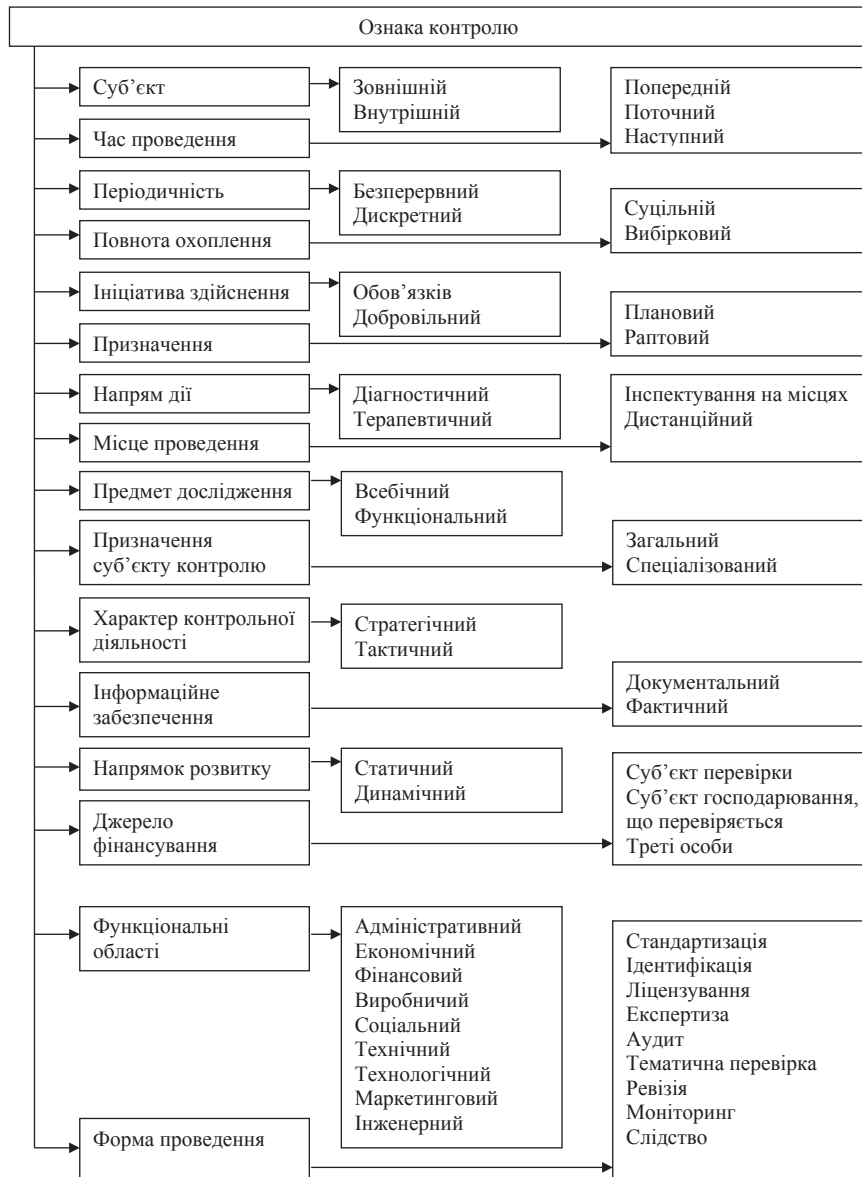

Рис. Класифікація видів контролю

вах власності (у межах одного міністерства, відомства, концерну, асоціації, акціонерних об'єднань).

Внутрішньогосподарський контроль здійснюється спеціалізованими структурними підрозділами підприємства (внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту) або штатними контролерами, якщо спеціалізований структурний підрозділ відсутній на підприємстві, що підлягає контролю;

- зовнішній – суб'єкти контролю є спеціалізованими, незалежними, сторонніми органами щодо підприємства, яке підлягає контролю.

За часом проведення контроль поділяється на:

- попередній – здійснюється до виконання господарської операції з метою запобігання помилкам, незаконним діям, неефективному використанню засобів, необґрунтованим рішенням. Таким чином, попередній контроль носить профілактичний характер, тому застосовується переважно на стадії погодження та затвердження;

- поточний – здійснюється в процесі виконання господарських операцій з метою своєчасного виявлення порушень і відхилень. Таким чином, поточний контроль випадкам безгосподарності та зловживань, забезпечує ефективне використання засобів підприємства;

- наступний – здійснюється після закінчення господарських операцій за певний звітний період з метою визначення їх економічної доцільності, законності та правильності. Таким чином, наступний контроль шляхом аналізу виявлених порушень та помилок забезпечує розробку заходів, щодо їх ліквідації та усунення причин їх виникнення.

За періодичністю контроль поділяється на:

- безперервний – здійснюється постійно у весь час діяльності підприємства;

- дискретний – здійснюється в окремі зазначені проміжки часу.

За повнотою охоплення контроль поділяється на:

- суцільний – охоплює увесь об'єкт контролю за часом і повнотою обстеження в періоді, що підлягає перевірці;

- вибірковий – охоплює окремі елементи об'єкта контролю, за визначені проміжки часу та періоду, що підлягає перевірці.

За ініціативою здійснення контроль поділяється на:

- обов'язковий – проводиться відповідно до визначених законодавством норм незалежно від бажання адміністрації або власників підприємства. Термін, процедури, період контролю, як правило, визначаються законодавчо;

- добровільний – проводиться за бажанням власників, адміністрації або третіх осіб, якщо з боку власників чи адміністрації нема заперечень. Термін, процедури, період контролю визначаються за згодою сторін.

За призначенням контроль поділяється на:

- плановий – здійснюється відповідно до розробленого плану контролю;

- раптовий (позаплановий) – здійснюється у випадку необхідності контрольних дій або у випадках визначених законодавчо.

За напрямом дії контроль поділяється на:

- діагностичний – визначення больових точок суб'єктів господарювання шляхом виявлення відхилень від заздалегідь визначених вимірників, еталонів;

- терапевтичний – вживання коригувальних заходів, щодо виявлених відхилень.

За місцем проведення контроль поділяється на:

- інспектування – дослідження за місцем об'єкту контролю;

- дистанційний – дослідження за місцем знаходження суб'єкта контролю.

За предметом дослідження контроль поділяється на:

- всебічний – контроль усіх процесів та явищ, що відбуваються у суб'єкта господарювання в цілому;

- функціональний – контроль окремих підрозділів чи функцій суб'єкта господарювання.

За призначенням суб'єкту контроль поділяється на:

- загальний – дія контролю поширюється на усі суб'єкти господарювання (наприклад банківський, податковий);

- спеціалізований – дія контролю поширюється на окремі напрямки діяльності суб'єктів господарювання (наприклад пожежний, санітарно-епідеміологічний).

За характером контрольної діяльності контроль поділяється на:

- стратегічний – контроль ефективності використання ресурсів з метою досягнення суб'єктом господарювання довгострокової кінцевої цілі діяльності;

- тактичний – контроль досягнення суб'єктом господарювання окремих завдань на найближче майбутнє.

За інформаційним забезпеченням контроль поділяється на:

- документальний – сутність контролю полягає у визначенні доцільності, достовірності і юридичної обґрунтованості господарських операцій та документів якими вони оформлені;

- фактичний – сутність контролю полягає у встановленні реального стану об'єкта контролю.

Треба зауважити, що документальний і фактичний контроль доповнюють один одного і тільки їх одночасне застосування дає найбільш сприятливий результат.

За джерелом фінансування контроль поділяється на:

- фінансування суб'єктом перевірки – джерелом фінансування виступає держава або сама контролююча структура (якщо суб'єкт контролю державна чи муніципальна структура);

- фінансування суб'єктом господарювання, що перевіряється, – контроль здійснюється за рахунок суб'єкта господарювання, що перевіряється. Але у цьому випадку ініціатором контролю виступає сам суб'єкт господарювання з метою визначення відхилень у роботі підприємства та їх своєчасного коригування або з метою підтвердження інформації, яку надає підприємство (наприклад вірогідності фінансової звітності);

- фінансування третіми особами – джерелом фінансування виступає власник або інші особи, які мають за мету отримати достовірну інформацію щодо суб'єкта господарювання;

За функціональними областями контроль поділяється на:

- адміністративний – вивчення виконання структурними підрозділами суб'єктів господарювання своїх функцій, персоналом – обов'язків;

- економічний – контроль за наявністю, використанням та збереженням ресурсів суб'єктів господарювання;

- фінансовий – контроль за дотриманням планів, бюджетів, кошторисів, розрахунком та сплатою податків, доходами і витратами суб'єкта господарювання;

- виробничий – контроль за дотриманням термінів виконання робіт, використанням потужностей;

- соціальний – контроль дотримання трудо-

вої дисципліни, правових норм, соціальних нормативів;

- технічний – контроль за якістю товарів та послуг;

- технологічний – контроль дотримання технологій виробництва та ефективності технологічних процесів;

- маркетинговий – контроль дослідження ринків збуту та конкурентного середовища;

- інженерний – контроль роботи обладнання, використання комунікацій, проведення ремонтних робіт.

За формою проведення контроль поділяється на:

- стандартизацію – контроль за дотриманням суб'єктом господарювання відповідних норм і правил щодо організації та ведення господарської діяльності і відображення результатів своєї праці у відповідних законодавчо установлених формах (первинних документах, звітах, деклараціях, розрахунках, тощо);

- ідентифікацію – контроль закріплення за суб'єктом господарювання належних їм реквізитів (код, назва, тощо);

- ліцензування – контроль права на здійснення окремих видів діяльності;

- експертизу – дослідження справ, питань, явищ з метою їх правильної оцінки;

- аудит – перевірка вірогідності фінансової звітності підприємства;

- тематичну перевірку – дослідження окремих сторін діяльності підприємства;

- ревізію – дослідження фактичної наявності, стану зберігання та ефективності використання ресурсів підприємства;

- моніторинг – постійне спостереження, оцінка та прогноз змін об'єкта контролю;

- слідство – встановлення суми збитків та винних осіб при заподіянні шкоди.

Слід зазначити, що в класичній класифікації контролю відсутня ознака за напрямком розвитку контролю, що передбачає такі види контролю як статичний та динамічний. Саме ці класифікаційні характеристики визначають напрям дії і розвитку

контролю. Тобто дії і розвиток контролю спрямовані на структуру суб'єкта господарювання чи на процеси, що відбуваються.

За напрямком розвитку контроль поділяється на:

- статичний – стабільна система контролю, що характеризує упорядкований стан суб'єкта господарювання в заздалегідь зазначений час. Сутність статистичного контролю полягає у визначенні сукупності елементів з конкретними властивостями, як складових частин цілого, і характером взаємозв'язку. Тобто статистичний контроль характеризує структуру суб'єкта господарювання та наявність і якість внутрішньоструктурних зв'язків;

- динамічний – контроль, що характеризує суб'єкт господарювання у розвитку, контроль, що постійно змінюється відповідно до виявлених вад, функціонування суб'єкта господарювання. Сутність динамічного контролю полягає у здійсненні контрольного процесу шляхом визначення зв'язків між причиною та наслідками заради досягнення мети.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, проведене дослідження забезпечило певні результати:

- запропоноване розмежування форм та видів контролю. Тобто визначено та обґрунтовано, що слід відносити до форм контролю, а що – до його видів. Це забезпечить упорядкованість в економічній термінології та уніфікацію понять;

- удосконалена класифікація видів контролю. Проведено системний аналіз існуючих видів контролю, які узагальнено за різноманітними ознаками;

- вперше запропоновані нові види контролю статичний та динамічний, які визначають напрям розвитку контролю;

- представлено авторські визначення статичного та динамічного контролю, які характеризують їх сутність та функціональну спрямованість.

Тема контролю має перспективу подальшого розвитку у розмежуванні видів та методичних прийомів контролю, удосконаленні класифікації методичних прийомів контролю.

Список літератури:

1. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / [Германчук П. К., Стефанюк І. Б., Рубан Н. І., Александров В. Т., Назарчук О. І.]. – Київ : НВП «АВТ», 2004. – 424 с.
2. Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Л. В. Дікань, Н. В. Синюгіна; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 335 с.
3. Дрозд І. К. Класифікація економічного контролю та шляхи її вдосконалення / І. К. Дрозд // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 75-76. – С. 103-108.
4. Класифікація організаційних форм і видів господарського контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lektsiopedia.org/ukr/lek-3125.html>. – Назва з екрана.
5. Класифікація фінансового контролю [Електронний ресурс]; Фінансове право. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/18060203/pravo/klasifikatsiya_finansovogo_kontrolyu. – Назва з екрана.
6. Кулаковська Л. П. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : «Каравелла», 2008. – 312 с. – ISBN 966-8007-00-X
7. Мачуський В. В. Господарське законодавство : навч. посібник [Електронний ресурс]; Мачуський В. В., Постульга В. Є. – К. : ХНЕУ, 2004. – 275 с. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/28616/>. – Назва з екрана.
8. Метод: Большой толковый словарь русского языка / Гл. ред. С. А. Кузнецов. – Спб. : «Норинт», 2002. – 1536 с. – ISBN 5-7711-0015-3.
9. Організація господарського контролю в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mamaevcontrol.wordpress.com/2013/05/19/лекція-2-організація-господарського-к/>. – Назва з екрана.
10. Орлюк О. П. Фінансове право [Електронний ресурс]; О. П. Орлюк / Навчальний посібник. – Київ. – Юрінком Інтер. – 2003. – Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/FPravo/01-05/11052.htm>. – Назва з екрана.
11. Рогозян Л. Є. Ревізія та контроль [Електронний ресурс]; Рогозян Л. Є., Вахлакова В. В. / Навч. посібн. – Алчевськ : ДонДТУ, 2008. – 209 с. – Режим доступу до ресурсу.: <http://ukr.vipreshebnik.ru/revizor.html>. – Назва з екрана.
12. Стратегія підприємства : підручник / [Гванов Ю. Б., Тищенко О. М., Чечетова-Терашвілі Т. М., Ревенко О. В.]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 560 с.
13. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б. Ф. Усач. – 7-ме вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2008. – 263 с.
14. Форма: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». – 2002. – 1440 с. – ISBN 966-569-013-2.
15. Юрій С. І. Казначейська система [Електронний ресурс]; Юрій С. І. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/613/75/>. – Назва з екрана.

Виниченко Е. Н.

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

КЛАССИФИКАЦИЯ И СИСТЕМНЫЙ АНАЛИЗ ВИДОВ КОНТРОЛЯ

Резюме

Разделены понятия формы и виды контроля. Усовершенствована классификация видов контроля. Предложено использовать в научном обращении понятий «статический» и «динамический» контроль.

Ключевые слова: контроль, виды контроля, формы контроля, предприятие, классификация.

Vinichenko O. M.

Dnepropetrovsk Alfred Nobel University

CLASSIFICATION AND SYSTEMS ANALYSIS CONTROLS

Summary

The concepts of the form and the type of control have been separated from each other. The classification of types of control has been improved. We have offered to use the definitions «Static Control» and «Dynamic Control» as the scientific concepts.

Key words: control, types of control, forms of control, enterprise, classification.

УДК 338.45:621.31

Войтко С. В.

Нараєвський С. В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

АНАЛІЗ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНИ

Проведено порівняння адміністративно-територіальних одиниць України за обсягом виробництва і споживання електроенергії та визначені найбільш енергетично дефіцитні з них. Визначена можливість заміщення дефіциту електроенергії у окремих областях України за рахунок розвитку альтернативної енергетики. Здійснено порівняння енергодефіцитних адміністративно-територіальних одиниць України на основі енергетичної та економічної складових. Обґрунтовано можливість розвитку енергокомплексу Київської області на основі поєднання традиційних і альтернативних технологій отримання електричної енергії.

Ключові слова: адміністративно-територіальна одиниця, альтернативна енергетика, технічно-досяжний потенціал, енергетична забезпеченість, енергетичний об'єкт.

Постановка проблеми. Стабільне енергозабезпечення є однією з найбільш важливих проблем, яка постала перед людством наприкінці ХХ-на початку ХХІ ст. Виникнення та загострення цієї проблеми пов'язано зі стрімким розвитком економік країн Азії та, відповідно, з постійним нарощуванням використання традиційних енергоресурсів. Для економіки України, особливо в останній час, питання ефективного функціонування енергетики країни в цілому та енергетики окремих адміністративно-територіальних одиниць (АТО) набуває значної ваги. Енергозабезпеченість областей України, за рахунок власних енергетичних ресурсів, повинна сприяти підвищенню їхньої економічної та енергетичної безпеки.

Одним з можливих напрямів розвитку енергетики України є розвиток саме альтернативної енергетики на основі використання відновлюваних джерел енергії. Поряд з тим для підвищення стабільності та ефективності роботи енергетичної системи України доцільним буде в подальшому розвивати енергетику на основі енергетичних комплексів з поєднанням традиційних та альтернативних технологій отримання електроенергії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку альтернативної енергетики на основі відновлюваних джерел енергії в Україні приділяють увагу

вже протягом тривалого часу. У 2003 р. у структурі Національної академії наук України (НАНУ) створено спеціалізований науковий заклад – Інститут відновлюваної енергетики НАНУ. Питанням розвитку енергетики на основі відновлюваних джерел енергії присвячені наукові праці співробітників цієї установи, а саме: П. Ф. Васько, Г. М. Забарного, В. П. Ключа, С. О. Кудрі, Ю. П. Морозова, Н. М. Мхітаряна, В. Ф. Резцова, А. Р. Щокіна та ін. Публікації вітчизняних вчених засвідчують те, що за рахунок розвитку вже наявних, альтернативних технологій отримання енергії Україна може замінити 30-45% органічного палива [1, с. 247-248; 2, с. 48-51]. Це повинно значно зменшити енергетичну залежність економіки нашої держави та підвищити її енергетичну та економічну безпеку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури з питань економіки енергетики засвідчує, що недостатня увага приділяється енергозабезпеченню окремих АТО України, можливостям використання власних енергетичних ресурсів для виробництва електроенергії на власні потреби. Окремо слід зазначити, про фактичну відсутність розробок щодо питання поєднання роботи енергооб'єктів на основі традиційних та альтернативних технологій, створення на їхній основі енергетичних комплексів